

Arbeidsnotater

S T A T I S T I S K S E N T R A L B Y R Å

IB 70/2

Oslo, 2. oktober 1970

LANGTIDSPROGRAMMET

1 9 7 1 - 1 9 7 5

Innhold

	Side
I. Innledning	2
II. Hovedlinjene i programmet	3
III. Statistikk over menneskelige og sosiale forhold	6
IV. Den økonomiske statistikk	10
V. Regionalstatistikk	14
VI. Utbygging av et arkivstatistisk system	15
VII. Markedsføring av statistikkproduktet	19
VIII. Analyse og problemdrøfting	21
IX. Bruken av ressursene	25

I. INNLEDNING

Formålet med dette notatet er å gi hovedtrekkene i Statistisk Sentralbyrås langtidsprogram for 1971-1975. Framstillingen dreier seg særlig om de nye arbeidsoppgavene. Det vil først og fremst bli gjort rede for de mål som Byrået har satt seg, men til en viss grad skal en også forklare hvorfor Byrået går inn for denne målsettingen. Til slutt vil det dessuten bli pekt på hvilke konsekvenser målsettingen innebærer for bruken av ressursene. De metodiske og tekniske forutsetninger for at programmet skal kunne gjennomføres, vil bli berørt bare i den grad det er nødvendig for å klargjøre målsettingen.¹⁾ På denne måten håper en å kunne klargjøre både for Byråets egen stab og for andre interesserte hva langtidsprogrammet innebærer både for utbyggingen av den offisielle statistikk i Norge, for Byråets tjenesteytende virksomhet og for de analyser av økonomiske og sosiale forhold som Byrået har til oppgave å foreta. Framstillingen vil med andre ord konsentrere seg om de faglige sider ved Byråets foretakspolitikk i kommende femårsperiode.

Arbeidsprogrammet er utarbeidd på grunnlag av forslag fra de enkelte kontorer og grupper i Byrået. Kontorene har bygd på informasjon om framtidige behov for statistikk slik den har kommet fram i løpende kontakt med statistikkbrukere, ved spesielle forespørsler høsten 1969 til særlig viktige brukere og gjennom drøftinger i de rådgivende utvalg som Byrået har innen de forskjellige fagområder. Da forslagene om ny eller utvidd statistikk langt oversteg den tilgang på arbeidskraft og andre ressurser som Byrået kunne regne med å få, har det under utarbeidingen av programmet vært nødvendig å foreta en streng

---

1) Det første kvantitative langtidsprogram for Statistisk Sentralbyrå ble utarbeidd for perioden 1964-1968 (se Arbeidsnotater IO 64/3). Dette programmet har senere blitt rullert hvert år, stort sett etter de retningslinjer som ble lagt opp som grunnlag for det første langtidsprogrammet. Behovet for en mer gjennomgripende revisjon av langtidsprogrammet ble imidlertid etter hvert stadig større, og på bakgrunn av erfaringene under rulleringen av langtidsprogrammet for 1970-1974 ble det sommeren 1969 bestemt at en slik revisjon skulle foretas for tidsrommet 1971-1975, og at dette skulle gjøres på bakgrunn av et perspektivprogram for tiåret 1971-1980. På grunnlag av dette perspektivprogrammet, som i hovedsaken utgjør en liste over de nye prosjekter som Byrået mener det er ønskelig å ta opp i 1970-årene, ble det foretatt et utvalg av de prosjektene som en mente det var særlig nødvendig å få gjennomført i perioden 1971-1975. På denne måten tror en at det har lyktes i større grad enn før å sikre at de avgjørelser som det er nødvendig å ta i 1971-1975 for å oppnå resultater som er ønskelige i årene etterpå, blir klarlagt og dokumentert.

prioritering. Under avveiningen av de forskjellige prosjekter har Byrået selvsagt også vurdert løpende arbeidsoppgaver med sikte på å avvikle eller redusere arbeidet med statistikk som det ikke lenger er berettiget behov for.

I dette notat har en stort sett bare omtalt prosjekter som en regner med vil bli satt i verk i planleggingsperioden. En eventuell norsk tilslutning til EEC vil medføre mye ekstraarbeid for Byrået, men dette har en ikke kunnet ta omsyn til i denne omgang. Også på andre områder kan det komme til å melde seg oppgaver som det i dag er uråd å ha full oversikt over; et særlig aktuelt eksempel er utforming av statistikk om naturforurensinger og fysisk miljø.

Arbeidsprogrammet forutsetter en vesentlig utviding av den budsjett-ramme som Regjeringen har godtatt for 1971. Programmet vil derfor la seg gjennomføre bare så langt myndighetene godtar den utgiftsøkningen som Byrået har gjort framlegg om i samband med rulleringen av statens langtidsbudsjett for 1972-1975. Da slike framlegg selvsagt må behandles fortrolig, er framstillingen i avsnitt IX begrenset til en omtale bare av de relative endringer i disponeringen av ressursene.

II. HOVEDLINJENE I PROGRAMMET

Byrået vil i årene framover legge vesentlig større vekt enn før på statistikk som kan kaste lys over menneskelige og sosiale forhold og på regionalstatistikk som trengs både for dem som sentralt skal legge opp distriktpolitikken og for de lokale kommunale organ som i sin virksomhet har et sterkt voksende behov for data. En betydelig del av ressursene vil også bli nyttet til utbygging av et såkalt arkivstatistisk system. Denne målsettingen må sees på bakgrunn av a) den omprioritering som er i ferd med å skje i myndighetenes politikk, b) de perspektiver som moderne datateknikk åpner og c) de muligheter som Byråets intervjuorganisasjon gir til å gjennomføre viktige utvalgsundersøkelser. Allerede innledningsvis er det nødvendig å gå litt inn på dette, blant annet fordi en slik prioritering må gå ut over utbyggingen av den økonomiske statistikk.

I de siste 10-15 årene har det foregått en sterk utbygging av sosiale institusjoner, helseinstitusjoner, utdanningsinstitusjoner og kulturinstitusjoner, både i statlig og kommunal regi. Samtidig har det gjennom

utbyggingen av trygdesystemet og gjennom stønadspolitikken blitt grepet sterkt inn i inntektsfordelingen, dels med sikte på å jamne ut levekårene i sin alminnelighet og dels for å heve levestandarden for de dårligst stilte gruppene. Næringspolitikken og distriktspolitikken har også i sterkere grad blitt preget av disse siktemålene. Dette har skjedd uten en tilsvarende utbygging av det datagrunnlag som de sentrale og lokale myndigheter må ha for å kunne ta rasjonelle beslutninger i slike spørsmål og for å kunne vite i hvilken grad det lykkes å nå de mål som har vært satt opp. Kløften mellom behovet for slike data og tilgangen på data har således blitt stadig større. Samtidig har datagrunnlaget for den økonomiske politikk etter hvert blitt bedre i forhold til de oppgaver som det offentlige har å løse.

Med en fortsatt sterk øking i tilgangen på materielle goder synes det klart at også myndighetenes interesse for å forbedre de rent menneskelige og sosiale forhold og for å løse regional- og lokalproblemene vil bli forsterket og at derfor også databehovet vil bli stadig sterkere. De forurensings- og miljøproblemer som den materielle utvikling har skapt vil bidra sitt til å forsterke interessen, samtidig som løsningen av disse problemene vil kreve mer data og til dels data av helt nytt slag.

Disse utviklingstendensene taler til fordel for en sterk omprioritering også i statistikkproduksjonen til fordel for statistikk som kan kaste lys over menneskelige og sosiale forhold og over de regionale og lokale problemene. (De tall for forbruket av arbeidskraft etter statistikkområde som er gjengitt i avsnitt IX, viser at en slik omprioritering i betydelig grad har vært foretatt allerede i 1960-årene.)

Moderne elektronisk datautstyr har gjort det mulig å lagre opplysninger om den enkelte oppgavegiver (f.eks. en enkelt person eller et foretak) på en slik måte at de senere kan hentes fram igjen fort og forholdsvis billig dersom en ny statistisk bearbeiding skulle vise seg ønskelig. Dessuten kan lagringen foretas slik at det ved hjelp av datamaskiner blir mulig å koble sammen opplysninger som er gitt på ulike tidspunkter og til ulike formål, slik at alle opplysningene kan utnyttes samtidig i en samlet statistisk analyse. På denne måten vil opplysninger om mange flere sider ved et problem kunne bli trukket inn og utnyttet i en og samme analyse. En vil med andre ord kunne få et vesentlig bredere datagrunnlag til å analysere både økonomiske og ikke-økonomiske sammenhenger. Det gjelder både sammenhenger mellom det som skjer på ulike områder på samme tid og sammenhenger mellom fenomener som skjer eller gjør seg gjeldende til ulik tid.

Ved å foreta lagringen eller arkiveringen av individualdata slik som nevnt, vil Byrået i mye større utstrekning enn før, kunne imøtekomme krav om spesielle tabelleringer av data som tidligere er hentet inn, f.eks. tabelleringer for enkelte kommuner eller fylker som det ønskes spesielle opplysninger om. Under visse forutsetninger som det senere vil bli gjort rede for, kan det til og med bli mulig å lage tabeller for bestemte områder innenfor kommunegrensene eller for områder som går på tvers av de administrative grenser. Videre vil det bli mulig å foreta tabelleringer og statistiske sammenhengsanalyser som tidligere ikke lot seg gjennomføre fordi grunnlaget for å koble sammen individualdata ikke fantes. Dessuten vil under visse forutsetninger data som i alle tilfelle må hentes inn til administrative formål, kunne utnyttes til utarbeiding av statistikk som ellers ville kreve en særskilt datainnhenting i tillegg til den administrative. En systematisk arkivering av data som blir samlet inn til administrative formål vil således kunne lette byrdene for dem som må gi opplysninger som trengs til utarbeidingen av den offisielle statistikk.

Utbyggingen av slike systematiske dataarkiv vil kreve store ressurser både i form av kvalifisert arbeidskraft og utgifter på Byråets budsjett. De vil således i høy grad konkurrere om ressurser som Byrået eventuelt kunne nytte til andre formål. Dessuten vil det ta tid før en for alvor vil kunne begynne å dra nytte av disse arkivene. Utbyggingen vil således i de første årene framover i høy grad innebære en investering som først vil kunne kaste noe av seg i senere år. Men denne avkastningen synes å kunne bli så stor, ja så revolusjonerende, at en på langtidsprogrammet for 1971-1975 har funnet det forsvarlig å avsette betydelige ressurser til dette formål. På lengre sikt vil det uten tvil være formålstjenlig å utvikle den offisielle statistikk i Norge mer og mer i retning av et arkivstatistisk system. En annen sak er at dette vil reise nye problemer med å trygge en konfidensiell behandling av individualoppgaver.

I siste halvdel av 1960-årene ble Byråets intervjuorganisasjon bygd opp. Den omfatter nå om lag 100 intervjuere spredd over hele landet og utgjør en viktig del av det statistiske apparat. Ved hjelp av intervjuundersøkelser blant utvalg av personer, husholdninger og bedrifter, kan vi både oppnå hurtigere resultater og foreta innhenting av data som vanskelig kan skaffes til veie ved post-undersøkelser. I programperioden vil intervjuorganisasjonen bli nyttet til en rekke slike utvalgsundersøkelser og til gjennomføring av

etterundersøkelser med sikte på kvalitetsvurdering av materiale innhentet ved større tellinger. Byrået tar sikte på å utvide feltstaben ytterligere i de kommende år for å kunne gjennomføre nye og større, planlagte utvalgsundersøkelser. Disse undersøkelsene vil kunne gi svært verdifulle opplysninger for landet som helhet og delvis for større områder av landet, men ikke for så små områder som de enkelte kommuner og snaut nok for fylkene. Databehovene for disse og for småområder innenfor kommunene eller på tvers av kommunegrensene vil bare kunne tilfredsstilles ved store tellinger eller ved hjelp av de systematiske dataarkiv.

III. STATISTIKK OVER MENNESKELIGE OG SOSIALE FORHOLD

Statistikken over de menneskelige og sosiale forhold i samfunnet spenner over et vidt felt. For å systematisere og gjøre hovedresultatene av denne statistikken lettere tilgjengelig, vil Byrået i den kommende 5-års periode arbeide med å forbedre den statistiske presentasjon, blant annet ved hjelp av et sosio-demografisk regnskapssystem. Dette regnskapssystem vil omfatte et sett av statistiske tabeller hvor de viktigste opplysninger om befolkningen blir presentert i en oversiktlig form. I norsk statistikk ligger forholdene for utvikling av slike systemer vel til rette på grunn av den løpende personregistrering som er etablert. De viktigste utviklingsoppgaver vil gå ut på å standardisere og samordne begreper og klassifikasjoner på en slik måte at de ulike statistiske opplysninger om mennesket blir sammenliknbare.

Et første skritt for å forbedre presentasjonen vil bli publikasjonen Sosialt utsyn som skal komme i 1971. I denne publikasjon vil eksisterende tallmateriale fra forskjellige kilder bli samlet og kommentert slik at det vil kaste lys over en rekke sider av landets menneskelige og sosiale forhold. På denne måten vil dette materialet både kunne gjøres bedre kjent og mer nyttig for brukerne.

Folke- og bolig tellingen 1. november 1970 vil representere grunnlaget for de fleste nye framstøt som blir planlagt på det personstatistiske område. De opplysninger som samles inn vil være identifisert med individuelle fødselsnummer og kan derfor kobles sammen og suppleres med individuelle data både fra Folketellingen 1960, den løpende personstatistikk fra 1960-årene og den framtidige personstatistikk. De nye opplysninger som folketellingen vil gi i tillegg til den løpende statistikk, omfatter blant annet familietilknytting, oppnådd utdanning, arbeidsstatus og yrke, og boligforhold. Det

vil nå bli mulig å beskrive og analysere endringene i disse befolkningsegenskapene over et helt tiår på en sterkt detaljert og nyansert måte. I tillegg til de ordinære tabellverk planlegges det en serie spesialundersøkelser basert på folketellingsmaterialet og sammenkoblede materialer.

I samarbeid med Universitetet i Bergen skal Byrået også bearbeide og analysere det historiske materiale fra Folketellingen i 1801 ved hjelp av moderne statistiske metoder og teknikk. Dette er det første skritt i retning av å utnytte folketellingsarkivene mer effektivt til å kaste lys over den historiske utvikling i forrige hundreår.

Det vil bli arbeidd med opplegg til en ny, men mer omfattende Folke- og bolig telling for 1975, særlig med sikte på å få nye yrkesobservasjoner.

Byrået vil gjennomføre flere demografiske undersøkelser i programperioden. Særlig viktig for å kunne forstå befolkningsutviklingen er det å foreta en kartlegging og analyse av de innenlandske flyttinger. Byrået vil derfor både analysere de registrerte flyttinger på grunnlag av de opplysninger en har om flytterne fra de to siste folketellinger og foreta en spesiell undersøkelse av flyttemotivene ved intervjuing av et utvalg av befolkningen i 1972.

Allerede i foregående femårsperiode tok Byrået opp en utbygging og videreutvikling av helsestatistikken. I den kommende periode planlegges flere helseundersøkelser for å belyse befolkningens alminnelige helsetilstand og forhold til helsevesenet. Det er imidlertid særlig en detaljert sykdomsstatistikk det er behov for å bygge ut. I samarbeid med Helsedirektoratet blir det høsten og vinteren 1970 hentet inn opplysninger om alle pasienter ved landets helseinstitusjoner. Disse opplysningene vil bli identifisert med fødselsnummer og vil blant annet omfatte sykdomsdiagnose, behandlingstid og behandlingsresultat for så vidt som det blir spurt om pasienten på et visst tidspunkt fortsatt er i institusjonen eller er utskrevet som levende eller død. De vil også bli koblet sammen med opplysninger om de samme personer fra andre kilder. De sammenkoblede data vil bli bearbeidd og analysert med sikte på å belyse den del av sykkeligheten som krever institusjonell behandling. I den grad sykkeligheten bestemmes av demografiske, sosiale og økonomiske faktorer som endrer seg, vil denne analyse gi verdifull kunnskap for videreutvikling av vårt helsevesen.

Et fullstendig bilde av helsesituasjon og helsevesen krever imidlertid også bedre innsikt i de reelle ressurser, dvs. arbeidskraft og realkapital, som disponeres. Byrået planlegger derfor å utbedre statistikken over disse ressursene.

Folketellingen 1970 vil gi et situasjonsbilde av befolkningens utdanningsnivå og -sammensetning. For å få et løpende bilde vil det fra begynnelsen av 1971 i samarbeid med undervisningsmyndighetene, bli satt i verk rapportering med fødselsnummer av all fullført utdanning som krever 300 undervisningstimer eller mer pr. år. Materialet vil omfatte opplysninger om de individuelle utdanningsveier og vil kunne sammenkobles med andre opplysninger i persondataarkivet. Det vil gi grunnlag for å beskrive befolkningens bevegelse gjennom utdanningssystemet og for undersøkelser over faktorer som påvirker bevegelsene og med hvilken styrke.

Så snart den løpende eksamensrapportering er kommet vel i gang, vil Byrået ta opp spørsmålet om individuell rapportering av innskriving ved og frafall fra utdanningsinstitusjonene. Det tredje og siste trinn i dette prosjektet vil være å få rapportert søkere til disse institusjonene. Når dette er fullført, vil en ha det nødvendige datagrunnlag for å kunne analysere befolkningens utdanningsvalg, utdanningstid og utdanningsresultat under forskjellige forhold.

For å få et fyldigere statistisk bilde av utdanningstilbud og -kapasitet vil statistikken for utdanningsinstitusjoner bli videre utviklet ved at det er opprettet et ajourførbart register over utdanningsinstitusjoner som vil gjøre det mulig å koble data om institusjonene sammen med individuelle elevdata. Da vil en blant annet kunne analysere institusjonene som produksjonsfaktor i utdanningsprosessene målt ved utdanningstid, utdanningsresultat, etc. Ellers vil statistikken over voksenopplæring og folkeopplysning bli utvidet.

Norge har hittil hatt en svært god sysselsettingsstatistikk basert på trygdevesenets administrative oppgaveinnhenting. Både fordi denne nå står i fare for å falle bort og fordi det er behov for et mer fullstendig bilde av de personlige trekk som alder, ekteskapelig status, helse, utdanning, etc., hos både den arbeidsaktive og den ikke-aktive del av befolkningen, har Byrået tatt opp kvartalsvise arbeidskraftundersøkelser ved intervjuer på sitt arbeidsprogram. Selv om slike utvalgsundersøkelser ikke vil kunne gi statistikk for mindre områder av landet, vil de bety en vesentlig tilvekst til arbeidskraftmyndighetenes beslutningsgrunnlag og danne et uunnværlig grunnlag for arbeidskraftprognoser.

Lønnsstatistikken krever videre samordning og utbygging. I femårsperioden vil Byrået gå inn for å gjøre statistikken for ulike næringer mer sammenliknbar, og bygge ut statistikken til de næringer som hittil ikke er dekket.

Statistikken over personlig inntekt og skatt bygger på likningsvesenets administrative oppgaveinnhenting. Disse oppgavene er nå identifisert med fødselsnummer, og Byrådet planlegger å utnytte materialet mer intensivt ved sammenkobling med andre personstatistiske data. Som eksempel på nye problemstillinger kan nevnes befolkningens vandring mellom inntektsklasser og inntekt som motiverende faktor i personmodellanalyser og som bakgrunnsfaktorer i inntektsfordelingsanalyser. Dersom Skattedirektøren gjennomfører en mer fullstendig overføring av poster fra selvangivelsene til maskinlesbare media, vil Byrådet også kunne utarbeide en selvangivelsesstatistikk i femårsperioden.

Inntekts- og formuesundersøkelsen for 1967 vil bli fullført i begynnelsen av programperioden. Det planlegges nye inntekts- og formuesundersøkelser for inntektsårene 1970 og 1973.

I tilknytting til den siste inntekts- og formuesundersøkelse og Forbruksundersøkelsen 1967, vil det bli utarbeidd en spesiell publikasjon som vil belyse levekårene hos den del av befolkningen som har lave inntekter. Disse befolkningsgruppene vil også bli spesielt analysert ved inntekts- og formuestellingen 1970. En videre oppfølging planlegges for 1973.

Byrådet vil i programperioden innføre fødselsnummer-identifisering av data om sosial hjelp og omsorg. En vil videre forsøke å utnytte i statistiske undersøkelser av sosiale forhold det administrative materiale som Rikstrygdeverket registrerer i tilknytting til de forskjellige trygde- og pensjonsordninger. Når registrene over sosiale institusjoner er fullt utviklet, vil Byrådet utvide statistikken på dette område med tall som beskriver de sosiale institusjoners kapasitet m.m.

I kriminalstatistikken er innføringen av fødselsnummer-identifikasjon allerede kommet langt, og i programperioden vil det samme bli gjort i reaksjonsstatistikken. Som på de andre personstatistiske felter, får en også innen det kriminalstatistiske område etter hvert et svært bredt datagrunnlag som vil ligge vel til rette for kriminologiske studier. Det vil være en oppgave å lage en bedre statistikk over de forskjellige anstalter på dette område og legge grunnlaget for at data for personer og anstalter skal kunne kobles sammen. Når institusjonsdata og data for klientelet kan kobles tilfredsstillende sammen, vil vi kunne belyse i hvilken grad forskjellige institusjonsformer påvirker f.eks. klientelet's tilbakefallsfrekvens.

Valgstatistikken vil bli supplert med intervjuundersøkelser etter hvert valg. Det vil i begynnelsen av perioden bli utarbeidd en publikasjon med valganalyse i tillegg til de ordinære tabeller i valgpublikasjonene.

Etter hvert som velstandsutviklingen tillater en rikere tilgang på økonomiske goder, får de ikke-økonomiske goder en relativt større betydning. Byrået vil i programperioden søke å måle forbruket av de ikke-økonomiske goder gjennom tidsbrukundersøkelser ved intervju og tidsregnskapsføring. Undersøkelsene vil gi en ramme for andre mer spesielle undersøkelser over tidsnytting, som for eksempel tid nyttet til lønt arbeid, ferie, bruk av naturherligheter, besøk i kulturinstitusjoner og utnytting av idrettsanlegg m.m.

Folketellingen 1970 vil gi det nødvendige grunnlag for en løpende statistikk som belyser familienes sammensetning og utviklingsssyklus. Familien som enhet må delvis beskrives ved de personer som den omfatter, og familiestatistikken forutsetter derfor at en kan fastslå familietilknyttinger mellom de enkelte personer. Familien er i mange atferdsanalyser en mer naturlig enhet enn personen, og vi regner med at familiestatistikken vil gi et bredere grunnlag for å studere flyttinger, boforhold, boligbehov, etc. Byrået tar sikte på å ha den første publikasjon med familiestatistikk ferdig i 1973.

Byrået vil gjennomføre en ny, generell forbruksundersøkelse i 1973. I tilknytning til denne vil det bli gjennomført en generell levekårsundersøkelse, og en spesiell undersøkelse av levekårene i lavinntektsgruppene. Disse undersøkelsene vil bli koblet sammen med inntekts- og formuesundersøkelsen for 1973 slik at oppgavene fra de tre undersøkelser kan utnyttes best mulig.

Fra 1974 har Byrået tatt opp på programmet gjennomføring av årlige forbruksundersøkelser for et mindre utvalg av familier.

Boligtellingen 1970 vil foruten å gi grunnlag for å analysere befolkningen etter boforhold, også gi en statistikk som belyser boligmassens sammensetning og struktur.

En vil utarbeide forslag om særskilte utvalgsundersøkelser for å få kartlagt spesielle sider av boforholdene som miljø og finansiering.

IV. DEN ØKONOMISKE STATISTIKK

Nasjonalregnskapet vil i løpet av programperioden bli lagt om og brakt i samsvar med en ny standard for nasjonalregnskapsoppstillinger (SNA) som FN vedtok i 1967. Samtidig vil nasjonalregnskapet bli utvidet med nye opplysninger, og eksisterende tallserier vil bli revidert i lys av ny

statistikk fra de senere år. Omleggingen til ny SNA har vært forberedt en tid og vil omfatte fire ulike operasjoner: (i) Innarbeiding av nye begreper, definisjoner og klassifikasjoner og omlegging og utvidelse av kontosystemet. Dette forutsetter omregning av et stort antall eksisterende tallserier til nye definisjoner og omlegging av de fleste maskinprogrammer som er i bruk. (ii) Utbygging av nasjonalregnskapet med nye opplysninger, herunder integrering av det eksisterende nasjonalregnskap og kredittmarkedstatistikken og utbygging av nasjonalregnskapets inntekts- og formuesopplysninger. Det nye nasjonalregnskap skal gi fullstendige oppgaver over produksjon, inntekter, formuesendringer og beholdninger av real- og finanskapital. I første omgang tar en sikte på å gi slike tall særskilt for den offentlige og den private sektor med en oppdeling av den siste på personer (inkl. personforetak m.v.) og aksjeselskaper. En må regne med at avstemningen mellom produksjonsinntekts- og formuesregnskapet vil by på problemer. (iii) En grunnleggende statistisk revisjon av nivået for alle tallserier i det eksisterende nasjonalregnskap, som - for å unngå brudd - har vært beholdt uendret siden 1960. Siden den gang har mye ny statistikk kommet til som nå må utnyttes til å rette opp feil og svakheter som er avdekket. (iv) Et langsiktig arbeid for å fjerne statistiske uoverensstemmelser som vil bli brakt for dagen når det eksisterende realregnskap skal bygges ut med et detaljert inntekts- og formuesregnskap basert på nye statistiske kilder. Operasjonene (i) - (iii) skal være avsluttet våren 1972. Tall etter det nye nasjonalregnskapssystem blir offentliggjort første gang sommeren 1972, tidsnok til at nasjonalbudsjettet for 1973 kan utarbeides på det nye grunnlag. Operasjon (iv) vil ikke kunne avsluttes innen 1972, fordi en del av uoverensstemmelsene i nasjonalregnskapet bare kan fjernes ved forbedringer av primærstatistikken. Arbeidet med å forbedre nasjonalregnskapstallene må derfor fortsette også i årene etter 1972, og nye revisjoner vil bli gjennomført etter hvert som det statistiske grunnlaget, særlig den økonomiske statistikken, blir forbedret.

Den større vekt som femårsprogrammet legger på statistikk over menneskelige og sosiale forhold, fører til at ekspansjonen i den økonomiske statistikk må bli relativt svakere. Det vil likevel bli tatt opp flere viktige nye oppgaver også på dette område.

Revisjonen av Norsk Standard for Næringsgruppering vil være fullført i begynnelsen av programperioden. En viktig oppgave vil bli å innarbeide denne næringsgruppering i bedrifts- og foretaksregisteret. Registeret blir vedlikeholdt ved hjelp av opplysninger fra en rekke kilder og gjennom regelmessige navnekortundersøkelser.

I 1973 vil det bli holdt en ny bedriftstelling. Denne telling vil, foruten å gi et strukturbilde av næringslivet, ha som et viktig formål å skaffe de opplysninger som trengs for å kunne bygge bro mellom skattevesenets nærverdiregistre og Byråets foretaks- og bedriftsregister. En slik sammenkobling vil senere gjøre det mulig å utnytte de løpende MOMS-rapporter for næringsstatistiske formål.

Bedrifts- og foretaksregisterets identifikasjonssystem med permanente nummer vil gjøre det mulig å koble sammen data fra den nye bedriftstelling med data fra tellingen for 1963 og de årlige innsamlede data fra den mellomliggende periode. Disse muligheter vil i økende grad bli utnyttet til å beskrive og analysere de økonomiske enheters atferd over tiden, i likhet med det som vil bli gjort på det personstatistiske område. En viktig oppgave er her å kartlegge de økonomiske enheters vandring mellom størrelsesklasser og næringsgrupper under forskjellige forhold.

Det planlegges å utvide regnskapsstatistikken som nå omfatter store aksjeselskaper med hovedvirksomhet i bergverksdrift og industri, til andre foretak og næringer. Det vil fortsatt bli forsøkt å integrere regnskapsdata med andre foretaksdata. Målet er å kunne koble sammen regnskaps- og produksjonsoppgaver for de enkelte foretak.

Det kan bli foretatt en mindre Jordbrukstelling i 1974. Ved den nye tellingen vil det i tilfelle trolig kunne dras nytte av et ajourført bruksregister fra tellingen i 1969. Et slikt register vil på lengre sikt være av stor betydning som hjelpemiddel i integreringen av jordbruksstatistikken. Både tellingen og registeret må sees i sammenheng med Bedriftstillingen og planen om å bygge bro mellom Byråets registre og skattemyndighetenes MOMS-register. Det vil også bli arbeidd med å forbedre rapporteringen av og statistikken for omsetning av faste eiendommer. En nær beslektet oppgave vil være å følge med i utviklingen av Jordregisteret og eventuelt utnytte data fra dette sammen med de oppgaver som Byrådet selv henter inn. Vi står her overfor nye integrerings- og sammenkoblingsproblemer som må løses.

En ny Fiskeritelling vil bli holdt i 1971. Som i Jordbrukstillingen vil fiskernes fødselsnummer bli registrert slik at opplysningene fra fiskeritelling kan samkobles med personstatistiske data og gi et bredt bilde av forholdene i næringen. Byrådet skal utarbeide løpende fiskeristatistikk ved hjelp av opplysningene fra Fiskeridirektoratets databank så snart den er bygd opp.

Innen industri planlegges det i begynnelsen av perioden en mindre tilpassing av bearbeidingen av den årlige statistikk i samsvar med den nye næringsgruppering og det nye avgiftssystem. Senere vil det være behov for en fullstendig gjennomgåing av opplegget for industristatistikken for å finne fram til et opplegg som bedre svarer til hva som kreves av en tidsmessig industristatistikk med hensyn til bearbeiding og presentasjon. En annen viktig oppgave som det vil bli lagt ned mye arbeid på i perioden, er en samordning av industristatistikken og regnskapsstatistikken for industriforetakene.

Innen bygge- og anleggsstatistikken gjenstår fortsatt viktige oppgaver som Byrået vil ta opp. For å få tilfredsstilt et lenge udekket behov for kartlegging av strukturen i byggevirksomheten, vil det så snart som de nødvendige forarbeider kan avsluttes, bli foretatt en spesiell strukturundersøkelse innen denne næring. Opplegget for byggearealstatistikken vil bli gjennomgått og ytterligere forbedret.

For elektrisitetsforsyning foreligger det forslag til omlegging av statistikken som vil bli gjennomført i programperioden.

Innen utenrikshandel ventes ingen større endringer bortsett fra det en må være forberedt på som følge av eventuelt norsk medlemskap i EEC, og tollvesenets eventuelle overgang til bruk av elektronisk databehandlingsutstyr.

Det system som allerede er etablert for detaljhandelen med statistikk basert på arkivdata og direkte innhentede innkjøpsdata vil bli tatt i bruk også for engroshandelen dersom systemet viser seg å gi tilfredsstillende resultater. Innkjøpsdata som vil gi et bilde av strukturen i omsetningen innen de enkelte næringsgrupper, skal bli innhentet annet hvert år vekselvis for detaljhandels- og engroshandelsbedrifter.

Samferdselen får en stadig større betydning, og det planlegges flere nye framstøt på dette området. Spesielt kan nevnes at det vil bli laget nye opplegg for hotellstatistikk, havnestatistikk og statistikk for eie og bruk av personbiler.

Moderniseringen av bankstatistikken vil bli fortsatt, og Byrået regner med at det systemarbeidet som i lengre tid har blitt lagt ned på dette felt, vil kunne gi praktiske resultater i løpet av programperioden selv om dette må betraktes som et meget langsiktig arbeid.

Statistikk for annen tjenesteyting håper vi å kunne sette i gang på grunnlag av data fra merverdiavgifts-rapporteringen og eventuelt selvangivelsene, men dette kan avhenge av om de nødvendige opplysninger om næring vil kunne hentes inn gjennom skattevesenet.

En viktig oppgave vil det også være å bygge ut realkapitalstatistikk for de enkelte næringer. Statistikken må legges opp slik at den blant annet omfatter fast eiendom, varige forbruksvarer o.l. Et viktig utgangspunkt for innhenting av realkapitalopplysningene vil være oppgaver fra forsikrings-selskapene, men det vil også kreves opplysninger fra andre kilder som liknings-myndigheter, bedriftsregnskap og fra særskilte statistiske undersøkelser. I programperioden tar vi sikte på å utarbeide planer for innsamling av realkapitalopplysninger.

Arbeidet med å utvikle et integrert prisstatistisk system vil fortsette og bli fullført i perioden. Delvis i sammenheng med dette, vil Byråets indekser bli gjennomgått med sikte på å få nye vektgrunnlag og nytt felles basisår. Byrådet vil ellers legge stor vekt på å forbedre korttidsstatistikken hvor dette er mulig for å kunne gi en fyldigere og mer aktuell løpende beskrivelse av den økonomiske utvikling. Dette vil kreve fortsatt arbeid med å integrere Byråets indeksserier, gjøre indeksene mer nøyaktige og på enkelte felter mer spesifiserte.

Byrådet vil også vurdere behovet for å sette i gang en spesiell konjunkturbarometer-undersøkelse for å måle planer og forventninger hos representanter fra næringslivet.

V. REGIONALSTATISTIKK

Distriktsutbygging og fysisk planlegging har skapt økt behov for statistikk både for kommuner, fylker og handelsområder og for områder som avviker fra de administrativt avgrensede.

For å tilfredsstille kommunenes og fylkeskommunenes behov er det utarbeidd opplegg til fylkestabellverk, og Byrådet vil i programperioden gi ut et sett fylkespublikasjoner der den tilgjengelige statistikk for de enkelte kommuner i vedkommende fylke vil bli samlet og systematisert. Det vil også bli gitt tall for andre regioner innen fylket som kan bygges opp på grunnlag av kommunetall. Med sikte på å dekke behovet for markedstall vil det på grunnlag av både tellinger og løpende statistikk bli laget særskilte publikasjoner med tabeller som gir spesifikasjoner for regioner i samsvar med Standard for handelsområder.

Byrådet vil videre utarbeide EDB-systemer for mest mulig effektivt å kunne lage spesielle tabeller for den enkelte kommune og påta seg slik service for de kommunale organer. For å få til dette, må det bli opprettet arkiver med statistikk på et lavt aggregert nivå.

Statistikk for spesielle områder krever individualdata som er forankret i et finmasket geografisk rutenett eller til geografiske punktkoordinater. Persondata innhentet ved Folketellingen i 1970 vil i enkelte kommuner ha en slik forankring. Byrået skal utvikle et tabelleringssystem som tillater utarbeiding av folketellingsstatistikk for spesialområder innenfor disse kommuner.

VI. UTBYGGING AV ET ARKIVSTATISTISK SYSTEM

Den tradisjonelle metode for å lage statistikk, er slik at data for ett bestemt statistikkprodukt blir hentet inn fra én kilde og på ett skjema. Metoden forutsetter at tabeller og eventuelle andre sluttprodukter blir nøye planlagt før data hentes inn. De innhentede individualdata vil etter bearbeiding vanligvis bli arkivert. De vil bare unntaksvis bli hentet fram til senere bruk. Etter at disse data er bearbeidd én gang, vil de således i hovedsak representere en død arkivmasse.

Det karakteristiske for den arkivstatistiske metode er at datainn-samling og produksjon av statistikk foregår atskilt. Individualdata som en mener bør utnyttes til statistikk, blir samlet inn på de tidspunkter og fra de kilder der en mest hensiktsmessig kan få fatt i dem. Etter eventuell kontroll og korreksjon legges de innhentede individualdata inn i et arkiv. Etter behov trekkes så disse individualdata ut fra dataarkivet for videre bearbeiding til statistikk.

For framstilling av et bestemt statistikkprodukt kan det da bli aktuelt å koble sammen individualdata som er hentet inn fra ulike kilder. Eksempelvis vil denne teknikken bli brukt ved Folketellingen 1970 der yrkesdata fra folketellingsskjemaene vil bli kombinert med likningsdata til framstilling av tabeller som viser inntekt etter yrke. En slik samkobling av individualdata på tvers av kilder vil vanligvis bare forutsette en kortvarig lagring av de opprinnelig innhentede data.

For visse statistiske formål kan det imidlertid også bli aktuelt å koble sammen data fra samme oppgavegiver som er innhentet på vidt forskjellige tidspunkter. I motsetning til de tverrsnitts-studiene som ble nevnt i forrige avsnitt, taler vi da om studier på langs av tiden. Et eksempel på slike studier har vi når en i tilknytting til Folketellingen 1970 vil utarbeide tabeller som er basert på sammenstillinger av individualdata fra Folketellingen 1970 med data for de samme individer fra Folketellingen 1960. Studier på langs av tiden kan kreve at de opprinnelig innsamlede individualdata lagres lenge.

Den arkivstatistiske metode forutsetter at hver statistisk enhet har en entydig identifikasjon og at denne identifikasjon er knyttet til individualdata i de ulike statistiske materialer som skal samkobles. Moderne register-teknikk gjør det mulig å holde løpende oversikt over store masser av statistiske enheter og å tildele alle enheter permanente og entydige identifikasjonsnummer. Det sentrale personregister og Bedrifts- og foretaksregisteret fyller i dag disse funksjoner for henholdsvis enhetene personer og enhetene bedrifter og foretak i visse næringer. Utbygging av et arkivstatistisk system krever både at Byrået bygger ut sine registre (se avsnittet nedenfor) og at vi påfører identifikasjonsnummer ved flere av de sett av individualdata vi henter inn (se avsnitt III og IV foran).

Det er i dag en klar utvikling i retning av at stadig flere individualdata blir hentet inn til administrativ bruk og lagret i EDB-orienterte dataarkiv. Disse data blir da påført et entydig og permanent identifikasjonsnummer for den enhet de refererer til. I mange tilfelle nytter administrative organ det samme identifikasjonsnummersystem som Byrået nytter. I så fall kan det bli særlig enkelt for Byrået å utnytte de administrative individualdata. Byrået vil derfor søke å spre bruken av sine identifikasjonsnummersystem så sterkt som mulig.

Den arkivstatistiske metode forutsetter at (i) lagring av individualdata, (ii) gjenfinning av individualdata i arkivet (retrieval) og (iii) samkobling av individualdata ikke faller dyrt og uhensiktsmessig jamført med spesiell innsamling av data fra oppgavegiverne til hvert enkelt statistisk formål. I innledningsavsnittet er det pekt på tre avgjørende grunner til at Byrået i årene framover vil legge ned et stort systemarbeid i å bygge ut systematiske dataarkiv og etter hvert nytte ut disse til statistiske analyser: 1) Utviklingen i EDB-teknikk har gjort lagring, gjenfinning og samkobling av data billig jamført med tidligere. 2) Behovet for spesiallaget statistikk er stadig stigende. 3) Vi vil kunne utnytte bedre individualdata som er samlet inn for administrativ bruk, og derved spare oppgavegiverne for kostnader og bry.

Dette systemarbeidet vil i første rekke dreie seg om a) registerarbeid i Byrået, b) samarbeid med andre statsorgan om å oppnå adgang til administrative data og c) tilpassing av arbeidsrutinene i Byrået. Disse arbeidsoppgavene vil bli drøftet etter tur i det følgende.

I løpet av 5-årsperioden vil Bedrifts- og foretaksregisteret bli utvidet til å omfatte nye næringer. Et første framstøt vil bli å la registeret

omfatte alle bedrifter i flerbedriftsforetak enda om bare én av bedriftene hører til de næringer registeret omfatter. Videre vil det i løpet av høsten 1970 bli tatt stilling til om et bruksregister for jordbruksbedrifter skal opprettes i tilknytting til Jordbrukstelingen 1969. Ellers vil det særlig være foretak innen de tjenesteytende næringer som vil bli tatt inn i Bedrifts- og foretaksregisteret innen 1975. Undervisningsinstitusjoner er allerede innlemmet før planperiodens begynnelse. Helseinstitusjonsregisteret skal suppleres med et avdelingsregister.

Fra og med Folketellingen 1970 vil folkeregistrene gi Byrået løpende oppgaver om hver enkelt persons familietilhørighet. Dette gir Byrået mulighet for å holde løpende oversikt over alle familier i landet og å tildele disse et identifikasjonsnummer. Derved kan ny og interessant statistikk der familien utgjør den statistiske enhet, utarbeides ved hjelp av arkivstatistiske metoder.

Endelig vil Byrået fremme et nytt forslag om oppretting av et Husregister. For bolighus vil en kunne sette i gang arbeidet i 1973 eller 1974, ut fra de oppgaver som er samlet inn til Folke- og bolig tellingen 1970. Arbeidet med å opprette et register over bolighus kan trolig først fullføres i tilknytting til arbeidet med Folketellingen 1980. Et register over bedriftsbygninger vil bli opprettet i tilknytting til Bedriftstelingen 1973. Ved hjelp av Husregisteret vil en kunne holde nøyaktig rede på hvilke personer som bor eller arbeider i husene. På grunnlag av disse opplysningene og ved hjelp av oppgaver over husenes nøyaktige beliggenhet, vil det være mulig å lage statistikk over bosatt befolkning eller arbeidstakere, innenfor spesielt avgrensede geografiske områder. En slik statistisk beredskap vil være av stor betydning blant annet for lokal fysisk planlegging og for regionalplanlegging.

I årene framover vil Byrået søke å kartlegge hva som blir hentet inn av data til EDB-bearbeiding rundt omkring i statsadministrasjonen. Like viktig som å kartlegge status, vil det være å følge med i de ulike institusjoners planer i denne henseende. Så snart Byrået får kjennskap til datainnhenting eller planene for framtidig datainnhenting på et bestemt felt, må en prøve å besvare tre spørsmål. For det første må vi avgjøre hvilke av disse opplysninger Byrået bør sikre seg kopier av. For det andre må vi ta stilling til om de administrative data som hentes inn, bør suppleres med ytterligere datainnhenting fra samme administrative organ for at statistikken skal kunne bli bedre. For det tredje må vi avgjøre om de definisjoner og klassifikasjoner som nyttes, bør modifiseres ut fra statistiske hensyn. Svarene på disse spørsmålene vil bestemme Byråets videre arbeid med saken.

Visse administrative organers datainnhenting vil være under spesiell observasjon fra Byråets side i kommende 5-årsperiode. Innenfor skatteadministrasjonen kan vi vente omlegginger som Byrået kan få nytte av eller må tilpasse seg. Innenfor skoleverk og universitet kan vi regne med at EDB-bearbeiding av eksamens- og elevdata vil bli innført etter hvert. Geodatakomiteens planer om et eiendomsregister kan på lengre sikt få stor statistisk betydning. Rasjonaliseringsdirektoratet arbeider med å bygge opp et register for statstjenestemenn. Rikstrygdeverkets data over trygdeutbetalinger kan kanskje utnyttes, blant annet til finansstatistiske formål. De data denne institusjonen nå skal samle inn om sykehusopphold, kan kanskje gi grunnlag for utbygging av helsestatistikken. Flere store sykehus planlegger EDB-bearbeiding og -lagring av data. Jorddirektoratet arbeider med et jordregister. Fiskeridirektoratet har planer om en "databank". Organisasjoner innen skogbruket arbeider med overgang til EDB. Et eventuelt bruksregister for jordbruket kan kanskje koordineres med jordbruksorganisasjonenes register.

For flere av de områder som er nevnt, gjelder at vedkommende data kan utnyttes isolert til statistiske formål. Men det er viktig å se disse data i sammenheng ut fra arkivstatistiske formål. Først ved samkobling med andre data vil de opplysninger det her gjelder kunne bli fullt nyttet ut.

Skal administrative data kunne utnyttes i den grad det er ønskelig, må det skapes en større forståelse for hvor viktig en slik utnytting er og for hvilke konsekvenser dette må få for en del andre statsorgan. I dag mangler spesielt forståelsen av hvilke konsekvenser det må ha for andre statsorganers virksomhet at samfunnet i årene som kommer vil trenge en offisiell statistikk basert på standard definisjoner og klassifikasjoner, og bygget opp slik at oppgaver over mikroforhold kan integreres til et makrobilde. Det er sterkt ønskelig at Byrået mer effektivt enn i dag kan medvirke til at administrative organer modifierer sin datainnhenting - både ved at Byrået henter inn supplerende opplysninger og ved at de modifierer sine definisjoner og klassifikasjoner slik at også statistiske formål kan bli tilfredsstilt. Det blir en viktig oppgave å sørge for dette i den kommende planperiode.

Etter hvert som dataarkivene i Byrået vokser, vil det bli et stigende behov for å skaffe oversiktlig og sikker dokumentasjon av hva disse arkiver inneholder. I løpet av 5-årsperioden vil det bli bygd opp en data-katalog (eller variabelkatalog) med dette formål for øye. Datakatalogen skal gi oversikt både over alle Byråets dataarkiv og over de data som ligger i andre

administrative organers arkiver, og som det kan ha interesse å koble sammen med data i Byråets arkiv. Katalogen skal blant annet inneholde slike faglige og tekniske opplysninger som er nødvendige når Byrådet skal avgjøre om visse data er egnet for et bestemt statistisk formål eller en bestemt bearbeidingsmåte. I tilknytting til dette arbeidet vil en revurdere eksisterende standarder i Byrådet for dokumentasjon og lagring av data på magnetbånd.

For IBM 360/40 har en funnet det mest hensiktsmessig å nytte maskinprogrammer som oftest er laget spesielt for den enkelte oppgave. Ønsket om arkivstatistisk beredskap - ved siden av det forhold at maskinkostnadene vil avta relativt til programmeringskostnader - tilsier at hyppigere bruk av standardprogrammer etter hvert burde lønne seg. I kommende 5-årsprogram vil arbeidet med å finne fram til hensiktsmessige standardprogrammer bli intensivert. I første omgang vil en konsentrere seg om å undersøke hvor vidt BOS 10 (Spurkland-systemet) kan egne seg for en videre gruppe av arbeidsoppgaver enn det systemet opprinnelig er tiltenkt, nemlig lettere utnytting av MODIS IV til analyseformål.

Et problem som vil bli studert i femårs-perioden, er om Byrådet kan lage programutstyr som automatisk vil sikre individualopplysninger mot misbruk. En høy arkivstatistisk beredskap vil trolig være avhengig av at dette problem kan løses. Det vil bli arbeidd med dette problemet i siste halvdel av planperioden.

Hvis et arkivstatistisk system skal kunne svare til sin hensikt, må brukerne vite hva slags statistikk det er mulig å få utarbeidd i Byrådet. Dette problem kan trolig løses best ved at Byrådet utarbeider en mer populær oversikt som angir hva slags data som finnes i Byrådet, og hva slags statistikk det er mulig å utarbeide. Helst burde en slik katalog også gi, eller i hvert fall antyde, priser. I Arbeidsprogrammet 1971-1975 er en slik katalog ikke ført opp som prosjekt. Ved senere rulleringer av programmet må en overveie om det kan bli aktuelt å lage en slik katalog innen 1975.

VII. MARKEDSFØRING AV STATISTIKKPRODUKTET

Byråets statistikk er på langt nær så godt utnyttet som den burde være. Dette skyldes dels at statistikkproduktet ikke på alle måter har en tilfredsstillende form, dels at potensielle brukere ikke har kjennskap til den statistikk som kan fås og dels at det hos mange av dem som kunne ha nytte av statistikken, skorter på evne til å bruke den.

Byråets statistikkprodukt omfatter to deler, standardproduktet og spesialbestilte produkter. I programperioden vil standardproduktet bli videre utviklet og forbedret. Sosialt utsyn og de fylkeskommunale tabellpublikasjoner er allerede nevnt. For å få statistikken raskt ut til brukerne, omfatter de fleste publikasjoner i serien NOS nå ingen kommentarer til tallene. Når Byrådet har tatt kommentarene ut, har forutsetningen imidlertid vært at det skulle utarbeides egne verbale framstillinger. Byrådet vil med dette for øye opprette en ny publikasjonsserie som vil inneholde analysekommentarer og oversikter i tilknytning til de vanlige tabellpublikasjonene. I denne serien vil en særlig legge vekt på å lage bredere tilbakegående oversikter over de enkelte næringer med jamne mellomrom. Byrådet mener at det er et stort udekket behov for lett tilgjengelige verbale kommentarer av denne karakter.

Statistiske klassifikasjonsstandarder har hittil i stor utstrekning vært oppfattet som produksjonstekniske hjelpemidler. Også brukerne av statistikken har imidlertid behov for kjennskap til klassifikasjonenes prinsipper og spesifikasjoner. For å imøtekomme dette behov, vil Byrådet samle og offentliggjøre de klassifikasjonsstandarder som er i bruk.

Byrådet vil søke å bygge ut sin beredskap for å kunne utføre spesialbearbeidinger på bestilling og mot godtgjørelse. Dette vil både kreve videre utbygging av dataarkivene og utvikling av hensiktsmessige, generelle rutiner for framkjøring av statistiske spesialprodukter fra arkivene. Forskjellige statlige myndigheter, komiteer og samfunnsforskere har allerede betydelige behov for spesialstatistikk og -analyse. Som nevnt ser Byrådet det også som sin oppgave å yte de kommunale myndigheter slik service, og det antas at etterspørselen fra næringslivet etter statistiske spesialprodukter vil øke i årene framover.

En spesiell form for service som Byrådet vil tilby, er levering av uidentifiserbare individualdata fra utvalgsundersøkelser eller for utvalg fra større tellinger. Slike spesialprodukter vil særlig være av interesse for forskere som ønsker å eksperimentere med egne bearbeidingsopplegg.

Hittil har publikasjoner og tabeller vært de enerådende media til formidling av statistisk informasjon. Byrådet tar i programperioden sikte på å tilpasse seg nye media etter hvert som det vil vise seg å være behov for det. En vil særlig søke å gjøre det kjent for brukerne at den trykte informasjon alternativt kan leveres på maskinmedia som hullkort, magnetbånd etc. Med de mange databehandlingsanlegg som er i drift eller i bestilling antas denne media-form å få en stadig voksende betydning.

For å øke de potensielle brukeres kjennskap til statistikkproduktet og de tjenester Byrået kan yte, vil en søke å gjøre Byrået som institusjon og statistikkprodusent bedre kjent ved hjelp av brosjyrer, artikler og intervjuer, både for den alminnelige bruker og for spesielle brukergrupper. Av særlig betydning vil det være å få utarbeidd, ajourført og spredt kataloger over statistikk og data som kan bestilles i Byrået.

Gjennom vår kontakt med de forskjellige brukergrupper vil vi så langt våre ressurser tillater det, tilby å orientere om hvordan statistikken kan nyttes på forskjellige områder.

Bak hele Byråets markedsføring må prinsippet om konfidensiell behandling av private individualoppgaver alltid komme klart til uttrykk. De store datamengder som innhentes og utveksles mellom forskjellige offentlige organ vil gjøre det absolutt nødvendig for Byrået å understreke sterkt at de opplysninger som gis Byrået av privat karakter ikke vil flyte videre i en slik form at de kan føres tilbake til oppgavegiveren.

VIII. ANALYSE OG PROBLEMDRØFTING

Byrået har, foruten å være statistikkprodusent, viktige oppgaver å fylle også som analyseinstitusjon. Ved å engasjere oss i utredningsarbeid, får vi bedre kontakt med arten av de databehov som foreligger og med svakheter som hefter ved statistikken, og dette setter oss igjen i stand til å levere et bedre statistikkprodukt. Å utnytte statistikken til analyser og problemdrøftinger er derfor et naturlig ledd i Byråets virksomhet.

I valg av forskningsprosjekter må vi ta sikte på å utnytte det fortrinnsvis Byrået har framfor andre analyseinstitusjoner i form av lett adgang til data og et godt utbygd apparat for datainnhenting og bearbeiding. Samtidig må vi konsentrere oss om prosjekter som kan gi nyttige resultater, blant annet for myndighetene. Byrået søker derfor å prioritere oppgaver innenfor den anvendte forskning (nytteforskningen), særlig slike som krever utstrakt bruk av statistikk eller teknisk krevende behandling av store datamasser.

Utvikling og bruk av numeriske modeller vil også i den kommende 5-årsperiode være hovedoppgaven for den makroøkonomiske analysen. Hovedmodellen MODIS skal bygges ut i flere trinn slik at den kan bli et mer tjenlig instrument for generell økonomisk analyse. Med MODIS som kjerne vil det også

bli utviklet mindre modeller og regneprogrammer beregnet på analyse av spesialproblemer, f.eks. skatte-, pris- og inntektsfordelingsproblemer. En del slike mindre modeller eksisterer allerede. Spesialmodellene, både de som alt er i bruk og de nye, vil så vidt mulig bli integrert med MODIS slik at de framtrer som forenklede versjoner av denne eller kan brukes sammen med den. Datagrunnlaget for en slik utvikling vil bli lagt til rette gjennom et EDB-basert dataarkiv for nasjonalregnskapstall og andre sentrale data. Andre prosjekter er i gang som tidlig i programperioden vil etablere et avansert dataspråkssystem for utnytting av dataarkivet i modellarbeidet og for andre formål.

I første del av programperioden vil en gå inn for å utnytte den økte kapasitet for databearbeiding og analytiske beregninger til å realisere konkrete planer om bygging av nye modellversjoner. I dette tidsrom kan derfor bare et minimum av ressurser avsees for løpende analysearbeid og tjenesteytelser overfor andre. Men programmet forutsetter gradvis større plass i siste del av perioden til praktisk utnytting av modellene på aktuelle problemstillinger og til mer tjenesteyting.

Versjon IV av MODIS er i arbeid og vil være klar til bruk i 1972. Den er hovedsakelig beregnet til bruk for prognoser på ett og to års sikt, men kan tilpasses 4-5 års prognoser for Regjeringens langtidsprogram. I den nye versjon vil MODIS bli tilpasset systemet med merverdiavgift og samtidig vil data fra det reviderte nasjonalregnskapsopplegg (SNA) bli utnyttet til å forbedre analysene av varestrømmene. Videre vil det bli utviklet relasjoner for sysselsettingen i hver sektor, slik at sektorenes arbeidsproduktivitet blir bestemt innenfor modellen. Relasjonene for direkte og indirekte skatter vil bli omarbeidd, andre relasjoner vil bli justert, og mer fleksible og "brukervennlige" beregningsrutiner vil bli tatt i bruk.

Slik den nye versjon av MODIS er planlagt, vil den fremdeles ha mange svakheter. Sentrale størrelser vil fortsatt måtte fastlegges utenfor modellen, viktige sammenhenger og beskrankninger vil ikke bli tatt hensyn til, og det er behov for utbygginger eller spesielle versjoner av modellen til regionalanalyser, til langtidsprognoser og konjunkturanalyser. Uavhengig av arbeidet med MODIS IV vil det derfor pågå forarbeider med prinsipielle retningslinjer for videre framstøt i modellarbeidet slik at konkrete planer for nye modellversjoner kan bli avklart i god tid før MODIS IV er fullført. Ressurser til arbeid med MODIS V er reservert fra og med 1972. I mellomtiden vil det som ledd i forbedringen av MODIS-modellene bli satt i gang undersøkelser av konsum- etterspørselen (totalt og for konsumgrupper), av den private investerings- etterspørselen og av bestemmelsesfaktorene for eksport og for import.

Investeringsundersøkelsen skal utnytte det datagrunnlag som vi vil få i programperioden ved integreringen av kredittmarkedstatistikken og nasjonalregnskapet og utbyggingen av regnskapsstatistikken til å undersøke om det kan påvises sammenhenger mellom investeringer og andre makroøkonomiske størrelser.

Skatteforskning er et annet område hvor arbeidet med numeriske modeller vil få høy prioritet. Skattemodellene vil få direkte tilknytting til MODIS for makrostørrelser, men vil, uavhengig av MODIS, bli utviklet spesielt med sikte på å belyse inntektsfordelingsvirkningene av skattesystemet og av endringer i dette. I første del av programperioden vil arbeidet med skattemodellene bli konsentrert om tre prosjekter som alle gjelder personskattleggingen og som vil utnytte materiale som er blitt tilgjengelig ved inntekts- og forbruksundersøkelsene i 1967. Ett av disse prosjekter skal klarlegge betydningen av ulike valg av inntektsbegrep, blant annet i tilknytting til arbeidet med en lønnskattordning. Arbeid med en modell for foretaksskattleggingen, som skal få data fra regnskapsstatistikken, er planlagt satt i gang i 1973. Prosjektet vil måtte foregå i nær tilknytting til arbeidet med relasjoner for investerings- etterspørselen (se ovenfor) og vil til dels være avhengig av at dette gir nyttige resultater. Etter omleggingen av skattesystemet i 1970 er det sterkt behov for en ny utgave av SØS-publikasjonen Det norske skattesystem, som er planlagt ferdig i 1973. Publikasjonen Aktuelle skattetall skal komme med årlige utgaver bortsett fra 1972, da den må vike til fordel for arbeidet med SØS-publikasjonen. Et spesielt arkiv med skattedata vil bli videre utbygd og vedlikeholdt til støtte for skatteforskningen. Tjenesteytinger i skattespørsmål vil fortsette, men i første del av programperioden vil det ikke bli særlig stor kapasitet til dette.

Pris- og inntektsfordelingsmodellen PRIM I vil bli koordinert med submodellen for priser i MODIS IV, og det vil bli eksperimentert med nye sektorinndelinger i begge modeller. Det videre arbeid med PRIM vil ellers ta sikte på å skaffe sikrere kunnskaper om den faktiske prisatferd i næringslivet (herunder konkurranseforholdet til utenlandske varer, etterspørselens betydning og lengden av faktiske tidsetterslepinger i prisoverveltningsprosessen) og om lønnsdannelsen, såvel tariffoppgjørene som lønnsglidningen. Koordinering med skatteforskningen er planlagt for å belyse fordelingen av disponible inntekter. De resultater som oppnås, vil sannsynligvis også kunne utnyttes for senere versjoner av MODIS.

De månedlige konjunkturoversikter og det årlige Økonomisk utsyn vil bli offentliggjort i om lag samme omfang som i tidligere år.

En del større analyseprosjekter som har pågått gjennom lengre tid, vil bli avsluttet i programperioden. En rapport med resultater fra studier av holdbarheten av stabilitetsforutsetningen i produksjons-submodellen i MODIS ("Stabilitetsundersøkelsen") vil bli offentliggjort i 1971. Samme år vil det foreligge resultater fra en historisk undersøkelse av utdanningskapitalens størrelse og sammensetning siden århundreskiftet. Videre vil vekstundersøkelsen resultere i et hefte med et komplett sett med data for norsk økonomisk vekst gjennom hundre år og i analyser av noen sentrale strukturelle sammenhenger som har preget veksten.

Resultatene fra jordbrukstelling, fiskeritelling og forbruksundersøkelser vil bli analysert på vanlig måte. En analyse av inntektsfordelingen og endringene i denne vil bli gjennomført på basis av inntektstellingene i 1958, 1962 og 1967. Ellers vil det bli utarbeidd tilbakegående analyser på noen statistikkområder, samtidig som det vil bli gjort mer utstrakt bruk av avansert analyseteknikk, særlig regresjonsanalyse, ved presentasjonen av resultatene av statistiske undersøkelser.

Mens forskningsarbeidet i Byrået inntil for få år siden i høy grad var konsentrert om økonomisk og demografisk forskning, vil det i kommende periode, i takt med utbyggingen av statistikken over menneskelige og sosiale forhold, skje en sterk opptrapping av analyser av menneskelig og sosial atferd og over regionale og miljømessige problemer. Datagrunnlaget for slike analyser vil være persondataarkivet etter hvert som det bygges ut, Folketellingen i 1970 og oppgaver hentet inn gjennom intervjuorganisasjonen.

Målet for arbeidet på lang sikt vil være å utvikle personmodeller som kan nyttes ved analyser av problemer knyttet til demografi, arbeidsmarked, utdanning, helse, sosial lagdeling og miljø. Modellene vil så langt råd er bli utformet slik at de kan være til støtte ved planleggingen av statlige og kommunale tiltak på disse områder. Regionale synspunkter vil derfor bli gitt stor plass. I første omgang vil arbeidet bli konsentrert om å videreutvikle modellen som danner grunnlaget for Byråets framskrivning av folkemengden. Samtidig vil det bli arbeidd med metodikken for mer omfattende modeller. Når det nødvendige datagrunnlag foreligger, vil det bli tatt opp arbeid med modeller for arbeidskraft, utdanning og helse som kan nyttes i direkte sammenheng med befolkningsmodellen. Feltet er imidlertid nytt og stort, og det er liten støtte å finne i metodikk utviklet i andre land, slik at det er begrenset hvor langt en kan komme i inneværende programperiode.

Det er planlagt spesialstudier på grunnlag av data fra Folke- og boligtellingsmateriale i 1970 over følgende emner: Befolkningens utdanningsbakgrunn, gifte kvinners deltaking i ervervslivet, fruktbarheten i ekteskap, utviklingen i bosettingsmønsteret, pendlingen mellom bosted og arbeidssted med kartlegging av de viktigste pendlingsområder, strukturen i den samiske befolkning, og en analyse av boligstandarden. Andre undersøkelser vil utnytte mulighetene for å koble folketellingsmateriale sammen med andre persondata ved hjelp av fødselsnummer. Således skal en samkobling med data fra Folke- og boligtellingsmateriale i 1960 brukes til analyser av avgangen av leiligheter mellom de to tellings- tidspunkter og til studier av utviklingen over tiden for persongrupper som var med ved begge tellinger. Det skal videre foretas analyser av familiestrukturen (folketellingsmateriale koblet med data fra personregisteret), av levekårene i jordbruk og fiske (folketellingsmateriale koblet med data fra jordbruks- telling, fiskeritelling og skattelikning), av sammenhengen mellom inntekt, ut- danning og yrke (folketellingsmateriale koblet med likningsdata) og av variasjoner i den regionale dødelighet (folketellingsmateriale koblet med døds- årsaksstatistikken). En kobling av data fra sosialstatistikken med opplys- ninger fra folketellingen og personregisteret skal nyttes til en analyse av barneverns klientelet og dets familiebakgrunn. Alle disse analyser vil komme i slutten av programperioden når resultatene av folketellingen foreligger.

Andre person- og sosialstatistiske analyser er planlagt i tilknytting til innsamling av data gjennom Intervjukontoret (blant annet om bolig- forhold, bruk av samferdselsmidler, tidsnyttning m.v.). Resultatene av kommune- valget i 1971 og stortingsvalget i 1973 vil bli analysert på samme måte som for de to siste valg.

Det er planlagt flere demografiske studier (fruktbarhet, skilsmisser, dødsårsaker) som tar sikte på å utnytte informasjonsmassen i persondataarkivet og som vil bli lagt opp som ledd i byggingen av mer omfattende personmodeller. Særlig oppmerksomhet vil bli viet flyttingene, som vil bli analysert i til- knytting til en spesiell intervjuundersøkelse i 1972 om folks flyttemotiver.

IX. BRUKEN AV RESSURSENE

Enda om fordelingen av timeverk på arbeidsområder er sterkt påvirket av de store periodiske tellinger, avspeiler de klart de prioriteringer som det er gjort rede for foran, se tabell 1. Det legges således økt vekt på statistikk som kan kaste lys over menneskelige og sosiale forhold, på arkiv- statistisk beredskap og på forskning og analyse; i 1975 vil Byrået

Tabell 1. Forbruk av arbeidskraft etter statistikkområde. Prosentvis fordeling 1965, 1969 og 1975

Statistikkområde	Kode for statistikkområde ¹⁾	Prosent		
		1965	1969	1975
Jordbruk, skogbruk, fiske	21,22	4,4	7,2	6,8
Bergverk, industri, byggevirksomhet	23	6,6	6,3	5,1
Annen næringsstatistikk	24,25,29	9,1 ²⁾	3,3	3,8
Utenrikshandel	12	11,7	8,2	5,4
Nasjonalregnskap	11	3,5	3,6	2,6
Annen økonomisk statistikk	31,32,33,34	10,1	9,9	6,6
Økonomisk forskning	60,62,64,65,66	4,3	3,6	4,1
ØKON.STAT. OG ANALYSE I ALT		49,7	42,1	34,4
Befolkning og helse	01	4,8	6,7	7,6
Arbeidsmarked	02	-	1,1	1,6
Undervisning	43	1,4	2,0	3,2
Sos.forhold, rettsforh., valg ..	41,42,44	2,4	3,5	2,2
Inntekt og formue	35	1,7	3,2	3,7
Forbruk og sparing	36	0,1	0,7	1,2
Levekårs- og fritidsundersøkelser	45,46	-	-	1,1
Personmodeller	00	-	-	1,0
PERSONSTAT. OG ANALYSE I ALT ...		10,4	17,2	21,6
Personreg., husregister	72,75	5,7	4,8	7,0
Bedrifts- og foretaksregister ..	73	2,1	2,5	2,4
REGISTERARBEID I ALT		7,8	7,3	9,4
Andre aktiviteter, ferie, sykdom	50,61,63,71,74,79,80,91,99	32,1	33,4	34,6
SUM TIMEVERK		100,0	100,0	100,0

1) Tallene viser til de to første siffer i statistikknumrene. 2) Inkluderer bedriftstelling, mens denne i 1970-årene er spredt på ulike statistikkområder.

bruke 21,6 prosent av den disponible arbeidskraft til personstatistikk og til analyse av sosiale og menneskelige forhold mot 10,4 prosent i 1965. Den økte vekt på arkivstatistisk beredskap avspeiles særlig ved den vekst i timeverksforbruk som tabell 1 viser for registerarbeid. Timeverksforbruket i tilknytning til den økonomiske statistikk vil avta i relativ betydning og vil vokse forholdsvis svakt absolutt sett. Timeverksforbruket til statistikk for primærnæringene kan riktignok synes å ligge høyt for planperioden sammenliknet med 1965, men utviklingen her henger sammen med overgang til 5-årslige i stedet for 10-årslige jordbrukstellingene.

Veksten i akademikerårsverk vil bli sterkere i planperioden enn veksten i årsverk totalt. Dette henger sammen med at Byrået i tidligere år har vært meget tilbakeholdende med å bygge ut akademikerstaben, bl.a. som følge av knapphet på nyuteksaminerte sosialøkonomer. Når en vil prøve å få flere akademikere - også relativt sett - enn det Byrået har i dag, må dette også sees i sammenheng med planene om økt vekt på forskning og analyse og bruk av matematisk-statistiske metoder. Tilgangen på akademisk arbeidskraft ventes nå å bli bedre. Flere av de akademikere en regner med å tilsette, vil være realister, sosiologer eller aktuarer. Tar vi omsyn til dette, viser prognoser over tilgangen på akademikere at mulighetene for å rekruttere er til stede. Spesielt for året 1972 kan imidlertid tilgangen på sosialøkonomer vise seg å bli noe knapp.

Byråets datamaskinanlegg vil bli noe utbygget i 1971 - kapasiteten vil bli økt med om lag 25 prosent. I 1974 håper en å erstatte dette anlegg med en ny og vesentlig større installasjon.

Utbyggingen i 1971 er nødvendig fordi vekst i skjemamassen og igangsatte nye prosjekter fører til økt behov for maskinbearbeiding. Utbyggingen vil dessuten gjøre det mulig å innøve kommunikasjon med maskiner over spørrestasjoner. Den planlagte utbygging vil være tilstrekkelig til å dekke behovet for EDB-bearbeiding av statistikk i 1971 og 1972. For året 1973 regner en med å måtte kjøpe en del maskintid for statistikkbearbeiding hos andre. På det nåværende tidspunkt kan en bare håpe at Byrået kan sikre seg den nødvendige maskintid i 1973 på slike betingelser at statistikken ikke forsinkes.

Den datamaskin Byrået håper å anskaffe i 1974 bør ha tilstrekkelig kapasitet til å fange opp økingen i EDB-bearbeiding på grunn av vekst i skjemamassen og på grunn av ny statistikk i 4 eller 5 år framover, regnet fra 1974. Denne datamaskin bør dessuten i vesentlig grad heve Byråets beredskap til å lage arkivstatistikk, til å lage spesialstatistikk etter oppdrag og til å gjennomføre prognoser og modellberegninger. Denne maskinen bør gi muligheter for ytterligere å automatisere statistikkproduksjonen. Den bør også muliggjøre bedre service overfor andre offentlige institusjoner fra Personregisteret - bl.a. å etterkomme disse institusjoners ønske om bedre ajourhold av registeret.